

KE: Odnowiona agenda społeczna „Możliwości, dostęp i solidarność w Europie XXI wieku”

W związku z przyjęciem przez Komisję Europejską komunikatu związanego z zagadnieniami odnowionej agendy społecznej pt. „Możliwości, dostęp i solidarność w Europie XXI wieku”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej zwrócił się do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o przygotowanie projektu Stanowiska rządu, będącego reakcją na propozycje zawarte w komunikacie.

Liczący 23 strony komunikat jest reakcją na aktualną sytuację społeczną w Unii Europejskiej i koncentruje się na konkretnych działaniach na rzecz obywateli UE. Stanowi on kompleksowy program działania łączący ze sobą wiele obszarów życia społeczno-gospodarczego. Priorytety wskazane w komunikacie obejmują zarówno dostęp do zatrudnienia i tworzenia większej liczby lepszych miejsc

pracy, jak i edukacji, kształcenia, zdrowia i inwestowania w dłuższe i zdrowsze życie, wyrównania statusu kobiet i mężczyzn, zwalczania praktyk dyskryminacyjnych, promowania mobilności i dialogu, czy zmian klimatycznych. Dokument podkreśla także wagę integracji działań m.in. na rzecz spójności społecznej i solidarności pokoleń, w tym wspierania rodzin.

Konieczność wypracowania Stanowiska rządu przy tak kompleksowym podejściu KE do zagadnień związanych z nową wizją społeczną XXI wieku, skłoniła Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej do szerszej konsultacji niniejszego dokumentu, stąd o opinię w tym względzie poproszono dział Polityki Społecznej KK NSZZ „Solidarność”.

opracowanie: **Joanna Posmyk, DZ**

Polityka społeczna według UE

Nowa „agenda społeczna” proponuje m.in. działania służące temu, by:

- opieka medyczna poza krajem ojczystym pacjenta była łatwiej dostępna
- rola europejskich rad zakładowych reprezentujących pracowników w dużych przedsiębiorstwach, które prowadzą działalność w więcej niż jednym państwie UE, została wzmocniona
- międzynarodowe standardy pracy na morzu zostały objęte zakresem prawa europejskiego.

Chociaż w ostatnich latach wzrost gospodarczy w UE był bardzo szybki i spadło bezrobocie, prawie jedna szóstka mieszkańców Europy żyje poniżej lub na granicy progu ubóstwa, w tym około 8 proc. osób czynnych zawodowo. Jeden na siedmiu Europejczyków odczuł też już kiedyś skutki dyskryminacji.

„Społeczny wymiar Europy nabrał w ostatnich latach ogromnego znaczenia” – powiedział przewodniczący Komisji José Manuel Barroso. „Jest on nieodłącznym elementem strategii UE, której celem jest pobudzenie wzrostu gospodarczego i zapewnienie Europejczykom lepszych miejsc pracy.”

Komisja opowiada się za szerszą współpracą między krajami i wzmocnioną rolą koordynacyjną UE. Kraje UE wydają stosunkowo dużo na sprawy społeczne – 26 proc. PKB – w porównaniu z USA (15 proc.) i Japonią (17 proc.). Jednak systemy krajowe często bardzo się między sobą różnią – nie ma między nimi skutecznej współpracy ponadgranicznej i niektóre grupy społeczne napotykały przeszkody przy podejmowaniu pracy i nauki, trudno dostępne są też dla nich zasoby mieszkaniowe i opieka zdrowotna.

Z nowego sondażu wynika, że 49 proc. Europejczyków uważa, iż za 20 lat warunki życia będą gorsze od dzisiejszych, zaś 38 proc. – że będą lepsze. Zdaniem znacznej większości respondentów wzrosną nierówności społeczne i trudniej będzie o mieszkanie czy opiekę medyczną po przystępnych cenach, a także dobrze płatną pracę, nawet z dobrym wykształceniem. Większość zapytanych osób uważa też, że Europejczycy będą zarabiać mniej niż obecnie ze względu na nasiloną konkurencję ze strony szybko rozwijających się gospodarek krajów, takich jak Chiny i Indie.

PRIORYTETY UE

Dzieci i młodzież

Przyszłość Europy zależy od młodzieży. Jednakże perspektywy życiowe wielu młodych osób są z góry przekreślone – brak możliwości i dostępu do kształcenia i szkolenia uniemożliwia im pełne wykorzystanie ich potencjału. 19 mln dzieci i młodych osób jest zagrożonych ubóstwem, co roku zaś 6 mln przerywa naukę przed ukończeniem szkoły średniej.

Zdaniem UE należy podjąć działania w celu przerwania tego błędnego koła, na które składają się: dzieciństwo w ubóstwie, niezdrowy styl życia,

złe wyniki w nauce i społeczne wykluczenie dzieci. Wysokie bezrobocie wśród młodych ludzi, zbyt wysoka liczba osób wcześniej przerywających naukę, jak również niepewność zatrudnienia i nierówność zarobków, które dotyczą młodych ludzi, to problemy wymagające rozwiązań. Należy również stawić czoła obawom młodych ludzi, że pomimo tego, że będą pracować dłużej, w podeszłym wieku ich stopa życiowa będzie niższa niż w przypadku poprzednich pokoleń.

Wszystkie dzieci powinny otrzymać wykształcenie, które przygotowuje je do życia w dzisiejszym świecie i zapewni im równe szanse. Należy je zachęcać do zdobywania kwalifikacji i umiejętności innych niż te, jakie zdobywali ich rodzice, i na wyższym od nich poziomie.

Ponad 20 proc. dzieci w Polsce zagrożonych jest ubóstwem. 93 proc. prac proponowanych młodym ludziom to prace nieformalne.

Tworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy

Do najważniejszych zadań, jakie UE może realizować w ramach budowania dobrobytu, należy wspieranie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, ponieważ podstawę dobrobytu stanowi zdrowa gospodarka, a najlepszym sposobem na wyjście z ubóstwa jest praca. Strategia lizbońska oraz unia gospodarcza i walutowa przyczyniają się do tworzenia większej liczby miejsc pracy, dzięki stabilności cen, zmniejszającemu się bezrobociu i zwiększonej wydajności. Prognozy gospodarcze z wiosny 2008 r. przewidują stworzenie w latach 2008–2009 3 mln nowych miejsc pracy, dodatkowych w stosunku do 7,5 mln miejsc pracy, które powstały już w latach 2006–2007.

Kluczową rolą UE w obliczu globalizacji i szybkiego rozwoju technologii jest pomaganie państwom członkowskim w modernizacji ich rynków pracy oraz przewidywanie zmian i restrukturyzacji. W celu złagodzenia zmian w ramach rynku pracy i zapewnienia opłacalności pracy UE przyjęła wspólne zasady flexicurity, czyli modelu elastycznego rynku pracy i bezpieczeństwa socjalnego, oraz ścieżki realizacji tego modelu opierające się na elastycznych i bezpiecznych umowach, uczeniu się przez całe życie, aktywnej polityce rynku pracy oraz nowoczesnych systemach zabezpieczeń społecznych.

Aby ułatwić wprowadzanie zmian, niezmiennie istotny jest dialog społeczny na poziomie europejskim. Dyrektywa w sprawie europejskich rad zakładowych zapewnia płaszczyznę dialogu pomiędzy pracodawcami i pracownikami, może być również dalej udoskonalana. Tworzone są partnerstwa pomiędzy partnerami społecznymi i władzami publicznymi na rzecz przewidywania zmian i zarządzania nimi.

Polski model flexicurity (połączenie bezpieczeństwa w zatrudnieniu i elastyczności) powinien bardziej chronić pracownika (ułatwić mu znalezienie kolejnej pracy)

W polskim prawie istnieją elastyczne rozwiązania z których mogą skorzystać pracodawcy (np. telepraca, równoważny system pracy, umowy cywilnoprawne).

Jednak najczęściej wykorzystywaną przez polskich pracodawców elastyczną formą zatrudnienia jest zawieranie umów na czas określony, np. na 20 lat z powodu dwutygodniowego okresu wypowiedzenia.

Edukacja, inwestowanie w kapitał ludzki

Kształcenie i inwestowanie w tworzenie kapitału ludzkiego jest niezwykle istotne dla zapewnienia uczestnictwa w rynku pracy i integracji społecznej, a także dla zwiększania konkurencyjności UE. W szybko zmieniającym się świecie ludzie potrzebują dostępu do możliwości na różnych etapach życia. Oznacza to, że muszą być gotowi uczyć się przez całe życie i stale odświeżać swe umiejętności, tak aby dostosowywać się do obecnych i przyszłych potrzeb na rynku pracy. Komisja przedstawi inicjatywę w zakresie umiejętności i wspierania państw członkowskich w modernizacji ich systemów kształcenia w ramach określonych Traktatem. Nowe umiejętności – w zakresie przedsiębiorczości, gospodarki niskoemisyjnej, technologii informacyjno-komunikacyjnych – a także podstawowa wiedza w zakresie informatyki, mediów i finansów stanowią część nowoczesnego zestawu umiejętności.

Zdrowie

UE powinna ułatwiać powszechny dostęp do opieki zdrowotnej na odpowiednim poziomie. Wzmacnianie praw pacjentów do transgranicznej opieki zdrowotnej stanowi ważny aspekt tej kwestii. Istnieje potrzeba większej przejrzystości w zakresie praw pacjentów. Potrzeba też ram gwarantujących, że państwa członkowskie zachowują zdolność podejmowania decyzji co do swych krajowych systemów opieki zdrowotnej, przy uwzględnieniu konieczności zapewnienia trwałego finansowania. Konieczne jest również wspieranie mobilności pacjentów i specjalistów przez ułatwianie transgranicznej interoperacyjności elektronicznych rejestrów medycznych bez naruszania zasad ochrony danych osobowych.

UE wspiera działania państw członkowskich mające na celu zagwarantowanie stabilności finansowej systemów zabezpieczenia społecznego, w tym systemu opieki zdrowotnej, zagwarantowanie odpowiednich rent i emerytur w przyszłości oraz zachowanie jakości i dostępności usług.

Ubóstwo, bezrobocie, niski poziom edukacji, ryzyko genetyczne i niepełnosprawność wiążą się z problemami zdrowotnymi. Europejska strategia zdrowotna przyjęta w październiku 2007 r. podkreśla znaczenie wspólnych wartości powszechności, dostępu do wysokiej jakości opieki, sprawiedliwości i solidarności. Strategia ta przewiduje działania mające na celu sprostanie wyzwaniom związanym ze starzeniem się społeczeństwa europejskiego i pogłębieniem się nierówności w sferze zdrowia.

Strategia na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy przyjęta przez Komisję w 2007 r. pomaga pracownikom dłużej pozostać na rynku pracy poprzez wzmocnienie ochrony przed zagrożeniami w miejscu pracy. Strategia ma na celu zmniejszenie liczby wypadków przy pracy o 25 proc. do 2012 r.

Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Około 78 mln Europejczyków, czyli 16 proc. społeczeństwa UE, jest zagrożonych ubóstwem. Zagrożenie to w jeszcze większym stopniu dotyczy dzieci. Ubóstwo dotyka zwłaszcza osoby bezrobotne, niepełnosprawne i starsze, a w szczególnej mierze zagrożenie to dotyczy kobiet. Nawet zatrudnienie nie chroni przed ubóstwem – ubóstwo osób posiadających pracę staje się coraz poważniejszym problemem, jako że zagrożonych ubóstwem jest już około 8 proc. Osób zatrudnionych. W krajowych systemach zabezpieczeń społecznych i systemach podatkowych istnieją pewne bariery i zniechęcające czynniki finansowe, które nie pozwalają pewnym grupom na uzyskanie pełnego dostępu do zatrudnienia, szkolenia, kształcenia, mieszkań i opieki zdrowotnej lub je demotywują. W ramach walki z ubóstwem UE wspomaga koordynację działań na rzecz promocji aktywnej integracji, w tym integracji na rynku pracy, opłacalności pracy

i uczenia się przez całe życie, w szczególności wśród osób, które najbardziej oddaliły się od rynku pracy. Komisja prowadzi również działania w celu zagwarantowania, że zasady jednolitego rynku i konkurencji ułatwią rozwój dostępnych i stabilnych usług socjalnych na dobrym poziomie, w tym usług świadczonych przez przedsiębiorstwa gospodarki społecznej (np. spółdzielnie, przedsiębiorstwa oparte na zasadzie zobowiązań wzajemnych).

Zarobki ponad 65 proc. Polaków nie przekraczają średniej płacy (2654,13 zł) (Wynagrodzenia.pl, GUS).

16,5 proc. zatrudnionych zarabia poniżej minimum socjalnego na 1 osobę.

Narusza to sam sens pracy zawodowej, która powinna zawsze zapewniać środki na godziwe utrzymanie. (prof. J. Meller)

Wyrównanie statusu kobiet i mężczyzn

Już od pięćdziesięciu lat UE promuje równość płci (stanowiącą jedną z jej podstawowych wartości) poprzez tworzenie całościowych ram prawnych. Poprzez Europejski Fundusz Społeczny UE inwestowała w zwiększanie uczestnictwa kobiet w rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia kobiet wzrósł z 54,3 proc. do 57,2 proc. w latach 2001–2006, a osiągnięcie docelowej wartości 60 proc. do 2010 r. jest całkowicie realne. Jednak nierówności wciąż się utrzymują, co przejawia się w zróżnicowaniu płac ze względu na płeć. Kobiety nadal w niewystarczającym stopniu uczestniczą w procesach decyzyjnych w zakresie polityki i gospodarki.

W Polsce kobiety zarabiają średnio 23 proc. mniej niż mężczyźni.

Dialog społeczny

Europejski dialog społeczny, stanowiący jeden z filarów europejskiego modelu społecznego, odgrywa istotną rolę w tworzeniu polityki UE. Zapisane w Traktacie WE prawo partnerów społecznych do wyrażenia opinii przed podjęciem przez Komisję jakiegokolwiek inicjatywy w zakresie zatrudnienia lub spraw społecznych, prawo do prowadzenia negocjacji w sprawie propozycji Komisji, czy też do zawierania autonomicznych umów z własnej inicjatywy, przyniosło wiele pozytywnych rezultatów, takich jak. umowy partnerów społecznych w dziedzinie urlopów rodzicielskich, przemocy i stresu w pracy, pracy na odległość oraz konwencji MOP dotyczącej marynarzy. Dokument roboczy służb Komisji w sprawie pracy na odległość i wniosek umowy partnerów społecznych w sprawie konwencji morskiej MOP wchodzi w skład niniejszego pakietu.

Komisja wzywa partnerów społecznych do pełnego wykorzystywania możliwości, jakie oferuje europejski dialog społeczny. Biorąc pod uwagę wiedzę i doświadczenie, jakimi dysponują, to właśnie partnerzy społeczni najlepiej mogą śledzić zmiany realiów społecznych, odgrywają oni również szczególną rolę w tworzeniu rozwiązań. UE będzie nadal działać na rzecz ułatwienia dialogu społecznego, w tym na poziomie sektorów/przemysłu oraz na rzecz wdrażania przez partnerów społecznych europejskich porozumień ramowych w poszczególnych państwach.

PNADZAKŁADOWE UKŁADY ZBIOROWE PRACY

- Na koniec października 2007 do rejestru MPiPS wpisano 166 ponad zakładowych układów zbiorowych pracy, z czego obowiązuje 135
- W ostatnich latach rejestrowano 1(!) układ rocznie
- Obejmują one tylko ok. 500 tys. pracowników.
- Przyczyną ich podpisywania jest głównie dostosowywanie treści postanowień do zmian w obowiązującym prawie, a także: ograniczanie przywilejów, zmniejszanie zakresu niektórych uprawnień oraz objęcie układem nowych pracowników
- Według badań społecznych do związków zawodowych należą około 13 proc. pracowników.

ZAKŁADOWE UKŁADY PRACY

- Od 2004 r. liczba układów rejestrowanych przez okręgowych inspektorów pracy systematycznie zmniejsza się
 - W pierwszym półroczu 2007 zarejestrowano 94 nowe ZUZP
- W 2001 zarejestrowano 3646 protokołów dodatkowych, natomiast w pierwszym półroczu 2007 tylko 937